

Pastoraal plan Heilige Maria- en Pater Damiaanparochie Boven de Schelde

'Geloof om te leven, niet om te overleven.'

Inhoudsopgave

DEEL I – VISIE

1.	Voorwoord	3
2.	Pastorale visie: aangewezen op elkaar	3
	• Leven in een andere tijd	3
	• Zoekend naar een evangelisch fundament	4
	• 'Hoe sta ik er nu zelf in?' heimwee en vertrouwen	5
	• Een gemeenschap van christenen	5
	• Loslaten en op weggaan	6
	• Ander accent bijdrage pastores	6
	• Schets van de nabije toekomst	6
3.	Geloofsvorming gericht op de toekomst	8
	• Drie verschillende generaties van gelovigen	8
	• Van catechese naar geloofsvorming	8
	• Van programmagerichtheid naar begeleiding van doelgroepen	9
	• Inzet en medewerking van het St. Franciscuscentrum	9
4.	Elementen tot opbouw van de gemeenschap van gelovigen Boven de Schelde	10
	• Samenwerking en afstemming van pastorale en liturgische activiteiten	10
	• Onze band met gelovigen in zorgcentra, met katholieken uit andere landen, en met toeristen	11
	• Ontmoetingen in het Bisdome van Breda	11
	• Andere vormen van onderlinge communicatie	12
5.	Leven en vieren vanuit een Christelijke overtuiging	13
	• De grondslag van de vierende gemeenschap	13
	• Vertaling in rooster van weekendvieringen	14
	• Ontmoeting na de viering	14
	• Vieren en ontmoeten zonder kerkgebouw	14
	• Andere vormen van gebed	15
6.	De diaconale opdracht	16
	• Solidariteit met wie?	16
	• Werken aan een diaconale kerk Boven de Schelde	17
7.	Oecumene	18
8.	Bestuurlijke instrumenten om genoemde doelstellingen te realiseren	18
	• Meting vitaliteit en zelfdragendheid in de Damiaanparochie	18

BIJLAGEN

Cijfers H. Maria- en H. Pater Damiaanparochie
Cijfers kerkbezoek (KASKI) 2013 – 2016

1. VOORWOORD

In de periode augustus 2015 tot en met mei 2016 heeft het pastoraal team zich bezonnen op de toekomst van de katholieke kerk Boven de Schelde. 'Jesajaachtenden' was de titel van de bijeenkomsten. En dat had alles te maken met de tekst van de profeet Jesaja die in GvL 409 zo treffend wordt bezongen: 'Blijf niet staren op wat vroeger was. .. Ik, zegt Hij, ga iets nieuws beginnen.'

De eerste aanleiding tot de bezinning was het feit dat het huidige pastorale plan 'Kansen waarnemen' eind december 2015 afliep. Maar ook andere factoren maakten het nadenken en het stellen van prioriteiten noodzakelijk.

*Blijf niet staren op wat vroeger was.
Sta niet stil in het verleden.
Ik, zegt hij, ga iets nieuws beginnen.
Het is al begonnen, merk je het niet?*

Zo vraagt de leeftijd van de leden van het team én van onze emeriti om beleid voor de komende vijf jaren. Ook de dalende inkomsten en de schaarste aan nieuwe pastores spelen een rol. Bovendien neemt de interesse in het kerkelijke geloof bij jongere generaties af en vraagt dat om een andere aanpak.

Belangrijke redenen om allereerst intern en daarna met beide besturen en parochiekerncommissies in gesprek te gaan over de voortgang van ons geloof en het adequaat organiseren van de inzet van pastorale zorg in de komende jaren.

Het plan noemt een aantal malen de situatie over vijf jaar als punt aan de horizon. De visie die wordt geschetst is daarop gericht. In haar concrete uitwerkingen beperkt zij zich tot ruim drie jaar, nl. de jaren 2016, 2017, 2018 en 2019.

Dit plan is gebaseerd op een pastorale visie, maar houdt van begin af aan in haar uitwerkingen ook rekening met de vitaliteit en de financiële draagkracht van de parochie(s) en parochiekernen en de te verwachte omvang van het pastorale team.

2. PASTORALE VISIE: AANGEWZEN OP ELKAAR

We hebben de overtuiging dat er toekomst is voor 'de geloofsgemeenschap Boven de Schelde.' Het vraagt echter een andere grondhouding (uitgedrukt in de titel van dit plan: Geloof om te leven, niet om te overleven) om die toekomst ook daadwerkelijk te bereiken. We zijn niet somber gestemd, maar de concrete vormen zullen er anders uitzien dan we nu vanuit de huidige omstandigheden verwachten. Niemand kan thans overzien waar alle ontwikkelingen in de komende tien jaar toe zullen leiden. We staan momenteel in een spanningsveld tussen 'wat is geweest' en 'wat nog moet komen'. Die spanning moeten we proberen samen authentiek te beleven. We kunnen elkaar helpen om die spanning uit te houden.

Leven in een andere tijd

'Blijf niet staren op wat vroeger was. Sta niet stil in het verleden. Ik, zegt Hij, ga iets nieuws beginnen. Het is al begonnen, merk je het niet?' (vgl. Jesaja 43,18-19). Zo laat de Heer de profeet Jesaja zeggen.

Van de tijd van het rijke roomse leven tot democratisering

'Blijf niet staren op wat vroeger was.' Die neiging hebben we maar al te zeer. Zeker bij de oudere generaties gelovigen die nog de herinnering heeft aan wat genoemd wordt 'het rijke roomse leven': volle kerken, meermalen per (zon)dag eucharistievieringen, veel priesters, zusters en broeders. Het hele katholieke leven was met al zijn uitingen tot in de fijnste mazen georganiseerd. Die tijd is definitief voorbij. Dat was al te merken in de jaren '50 en nam versneld toe toen grote delen van de samenleving in de jaren '60 afstand deed van autoritair gezag en er een golf van democratisering op gang kwam.

Individualiteit en vrijheid

Ook in de Katholieke kerk droegen de vernieuwingen van het Tweede Vaticaans Concilie daartoe bij. Gevolg van een en ander was dat de burger c.q. de gelovige de waarde van de eigen mondigheid ontdekte. Een waarde die ertoe heeft bijgedragen dat de mens zich bewust werd van zijn *individualiteit* en *vrijheid*: een groot goed ...

Toch ligt er de schaduw over de verworvenheden van – wat we zijn gaan noemen – het 'individualisme', namelijk een *overtrokken ik-gerichtheid*. In politiek, cultureel, sociaal en economisch opzicht mag je vaststellen dat de samenleving verbrokkelt. Dat komt ons nog het meest nabij in de vernieuwde zorgwetgeving, de problemen rond de vluchtelingen, het overheersende marktdenken.

Maatschappelijke trends beïnvloeden ook de kerkelijke gemeenschap

Ook de Katholieke Kerk ontkomt niet aan deze ontwikkelingen. Dat is een lastige positie en een – in de ogen van sommigen – zorgwekkende tendens. Veel mensen hebben afscheid genomen van 'het instituut' en daarmee ook van de gemeenschap en van de bekende vormen van het geloof. Er zijn ook mensen die zich nadrukkelijk 'uitschrijven', mede onder invloed van wat bekend is geworden over het seksuele misbruik binnen de Kerk. Tenslotte zijn er mensen die hun momenten kiezen om bij de Kerk te horen en nemen slechts fragmentarisch deel aan het leven van de geloofsgemeenschap.

Katholieke visie: evenwicht van individu en gemeenschap

De spanning tussen de (soms overtrokken) aandacht voor het individu en de (deels gefragmentariseerde) behoefte aan c.q. de noodzaak tot gemeenschapsvorming is groot. Temeer omdat de *katholieke visie* er een is die het *evenwicht* wil houden tussen de waarde van het *individu* en de *gemeenschap*. Ook in onze kerkgemeenschap zien we deze spanning tussen enerzijds mensen die slechts fragmentarisch gebruik willen maken van het kerkelijke aanbod en anderen die willen leven vanuit hun geloof en dat vaak praktisch tot uitdrukking brengen in hun inspanningen en activiteiten voor hun gemeenschap. Het is een uitdagende opdracht van deze tijd om de spanning tussen individu en gemeenschap uit te houden.

De tijd verandert en vraagt om nieuw inzicht

Het is intussen ontnuchterend hoe deze ontwikkelingen invloed hebben op de feiten en cijfers, ook in ons samenwerkingsverband 'Boven de Schelde' (zie bijlage achterin dit plan). Een algemene teruggang in financiën en betrokkenheid op het kerkelijk leven daar waar het kerkgang, dopen, eerste communie, vormsel, huwelijk en uitvaarten betreft.

Zoekend naar een evangelisch fundament

De tijd en de omstandigheden zijn volledig gekanteld en vragen om een nieuw inzicht wat onze gelovige betrokkenheid betreft. Hier komt de samenhang met de eerder genoemde 'andere grondhouding' tot uitdrukking.

Totdat Jezus werd geboren leefde het Joodse volk met het bekende gebod: 'Gij zult de Heer uw God beminnen (-) en uw naaste gelijk uzelf.' (zie o.a. Lucas 10, 27) Maar het 'nieuwe' dat Jesaja al aankondigde, is in Jezus Christus onder de mensen gekomen. En wel in het verlangen dat Hij verwoordt wanneer Hij bij het Laatste Avondmaal zegt: 'Een nieuw gebod geef ik u: gij moet elkaar liefhebben, zoals ik u heb liefgehad, zo moet ook gij elkaar liefhebben.' (Johannes 13, 34)

Wij weten hoeveel die liefde voor ons Jezus gekost heeft: verdriet, eenzaamheid, lijden en sterven. Maar zijn liefde voor ons was zó sterk en zijn vertrouwen op God zijn Vader zó diep, dat de dood is doorbroken en zich een nieuwe toekomst heeft geopend die nooit gesloten wordt: 'Ziet, ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der wereld.' (Mt 28, 20) Als blijkt daarvan heeft Hij ons de Heilige Geest geschonken.

'Hoe sta ik daar nu zelf in?' heimwee en vertrouwen

Het pastoraal plan ademt dus de geest van de veranderende tijden en de wisselende omstandigheden. Als katholieke christenen vormen wij in ons land – in tegenstelling tot vroeger – een minderheid. We beschreven dat dit vele bekende en minder algemeen bekende oorzaken heeft. Maar het diepste wat ons treft is wellicht dat de grote betrokkenheid van de parochianen is verminderd. En dat confronteert ons met de vraag: *'Hoe sta ik er nu zelf in? Maakt het me moedeloos, frustreert het mij, wordt mijn twijfel zo groot dat ook ik zelf in de verleiding kom om ...?'*

Eens namen de mensen aanstoot aan de woorden van Jezus. 'Ten gevolge hiervan trokken velen van zijn leerlingen zich terug en verlieten zijn gezelschap. Waarop Jezus aan de Twaalf vroeg: Wilt ook gij soms heengaan? Simon Petrus antwoordde Hem: 'Heer, naar wie zouden wij gaan? Uw woorden zijn woorden van eeuwig leven'. Johannes 6, 66-69).

Wij moeten dat nieuwe gebod van liefde dat Jezus ons heeft gegeven navolgen met alle pijn, verdriet en heimwee dat dit met zich meebrengt, maar ook met alle vertrouwen dat de Heer ons leidt en ons aanspoort te blijven getuigen van de hoop die in ons leeft vgl. 1 Petrus 3, 15). Hoe dus verder?

Een gemeenschap van christenen

Naast de vraag 'Hoe sta ik er zelf in?' staan we ook voor de uitdaging onder zich wijzigende omstandigheden een gemeenschap van christenen te vormen.

Als christenen zijn we mensen die beseffen dat we op elkaar zijn aangewezen. Ieder met zijn eigen gaven en roeping. Wij vormen, zoals Paulus schrijft, één lichaam, één geheel met ieder zijn eigen gave en bijdrage. (1 Korintiërs 4-11 en 12-27) En die bijdrage hebben we hard nodig om gezamenlijk de kerk in de toekomst te dragen. Er zijn kansen om de plaatselijke groepen gelovigen nog lange tijd het geloof te laten beleven en vieren op lokaal niveau. Maar naar onze bescheiden mening is dat alleen mogelijk wanneer dit samengaat met *het gezamenlijk christen zijn Boven de Schelde* en een grondhouding passend bij *een volk dat onderweg* is.

Broeders en zusters in Christus

Gelet op ons uitgangspunt samen op weg te gaan naar één gemeenschap spreken wij hier liever van *geloofsgenoten* dan van *vrijwilligers*. Hun bijdragen aan de lokale gemeenschap is hartverwarmend, effectief en opbouwend. Als wij hen 'vrijwilligers' blijven noemen versluiert dat wat we in wezen zijn nl. *'broeders en zusters in Christus'*.

Het grote verschil tussen vrijwilligers bij een voetbalvereniging en bij de kerk ligt juist hierin: dat zij als geloofsgenoten taken verrichten op basis van hun roeping en hun betrokkenheid op God. En zo vinden zij ook in andere, minder actieve, gemeenschapsleden evenzeer broeders en zusters.

De priesters en pastoraal werkers – daartoe opgeleid – geven aan de gemeenschap leiding in dienstbaarheid. Zij doen dit op grond van hun wijding respectievelijk hun zending door de bisschop.

Zo zijn zij enerzijds deel van de geloofsgemeenschap als geheel en bepaalde kernen in het bijzonder. Anderzijds zijn zij een 'tegenover'. Zij spiegelen wat zij horen en bemoedigen zo de roeping van de gelovigen. Beide houdingen staan in dienst van het uitdragen van 'geleefd geloof.'

Loslaten en op weggaan

Een aantal elementen zullen gelijk blijven, maar veel zal er ook veranderen. Dat betekent voor velen het met pijn in het hart afscheid nemen van wat hen vertrouwd en dierbaar was. Maar het evangelie vraagt van ons *mee te bewegen met de zich wijzigende omstandigheden* om zo - elke tijd opnieuw - zout te zijn voor deze samenleving en licht voor onze moderne tijdgenoten.

Kijkend vanuit dit perspectief vragen wij eenieder samen op weg te gaan naar een gemeenschap van christenen, deel van het Bisdom van Breda en gezicht van de katholieke kerk boven de Schelde.

Dit 'verstevigen van de onderlinge banden' moet in samenhang plaatsvinden en vorm krijgen om meerder niveaus. Wij stellen voor steeds te kijken vanuit een drieslag nl.

- op lokaal niveau, samen met naburige kernen;
- op het niveau van Boven de Schelde;
- verzameld rond de bisschop van Breda die met andere bisschoppen samenkomt rond de bisschop van Rome, de paus.

Ander accent bijdrage pastores

De beschreven wijzigingen vragen om hernieuwde aandacht op het terrein van 'geloofsvorming en leven' en het meer bewust op weg gaan naar één gemeenschap boven de Schelde.

Een gemeenschap dus die nader vorm krijgt door:

- samen op te trekken en zich aan elkaar toe te vertrouwen;
- ons te realiseren dat we op elkaar aangewezen zijn en in ons handelen daarvan rekenschap geven;
- ons bewust te zijn van onze verbondenheid met de schepping en met God.

Wanneer wij er in slagen deze grondtonen te laten klinken, horen we - aangevuld met ieders eigen klank - een prachtige melodie.

Nu vindt deze accentverschuiving plaats met een pastoraal team (inclusief emeriti) dat afneemt in omvang. Wat betreft de omvang van de huidige pastores in actieve dienst weten we zeker dat het team over 3 jaar in omvang zal afnemen van 5,8 naar 4,8 FTE.

Dit gegeven vraagt om om twee reacties:

- aandacht voor de geloofsvorming van de eigen parochianen zodat zij in staat zijn substantieel bij te dragen aan de gemeenschap lokaal en regionaal.
- een efficiënt gebruik van de huidige beschikbare tijd van de teamleden ter uitvoering van het pastorale plan.

Meer aansluiten bij de aanwezige vitaliteit

Buiten (a) accenten in beleid en (b) efficiënt gebruik van de beschikbare mogelijkheden is het ook wenselijk (c) vooral aan te sluiten bij vitale onderdelen die zich manifesteren en deze samen te brengen tot een geheel dat beschikbaar is voor de gehele regio. Een voorbeeld hiervan is de aanpak t.a.v. ouderenpastoraat, voorbereiding vormsel en communie, diaconie en caritas.

Schets van de nabije toekomst

We gaven het al aan: kijkend naar de toekomst zien we binnen een aantal jaren dat de kerkelijke situatie er (behoorlijk) anders uit zal zien. Er zullen groepen katholieken zijn die het leven vieren en delen in een *plaatselijke kerk of kapel* in de eigen buurt. Er zijn groepen die wekelijks lokaal samenkomen, maar even makkelijk in de auto stappen om *elders* Boven de Schelde elkaar te inspireren.

Ze hebben geleerd samen op te trekken en contact te houden.

Bovendien kent men Boven de Schelde *katholieken uit andere landen en continenten*. Meerdere parochianen hebben zich dan ingezet hen een menswaardig onthaal te geven. Ook zij dragen bij aan een vitale aanwezigheid van de kerk in onze regio en verbinden ons bovendien op een nieuwe manier met de wereldkerk.

De aanwezigheid van pastorale *beroepskrachten* zal daarbij *minder en anders* zijn dan thans het geval is. Zij ondersteunen de plaatselijke groepen, gaan voor in wekelijkse vieringen waar gelovigen van meerdere kernen naar toekomen en komen met gelovigen op plaatsen samen waar Christus present wordt gesteld in woord en gebaar, bij geboorte, opvoeding, hoogtepunten van het leven en het laatste afscheid.

Gelet op dit beeld van de toekomst staan besturen en pastores voor de vraag op welke wijze zij de parochiekernen, en de geloofsgemeenschap Boven de Schelde als geheel, het best kunnen voorbereiden op de tijd die komen gaat? Eerlijk gezegd een tijd die eigenlijk al begonnen is.

3. GELOOFSVORMING GERICHT OP DE TOEKOMST

Als we nu nader stilstaan bij die vraag 'hoe we parochianen voorbereiden op de toekomst' komen we – met onderzoekers – tot de conclusie dat religiositeit heel verschillend beleefd wordt.

Drie verschillende generaties gelovigen

- We ontmoeten *senioren* die werden opgevoed in een omgeving met katholieke verenigingen, volle kerken en veel pastores. Gemeenschapszin en gehoorzaamheid waren kernwaarden.
- We spreken *gelovigen van rond de 50 jaar* die alle ruimte kregen hun eigen geloof op de bouwen. Maatschappelijke thema's zoals vrede, gerechtigheid en heelheid van de schepping zijn heel belangrijk.
- Daarnaast is een deel van *de huidige kinderen en jongeren* weer meer zoekende naar een kerk waar je het mysterie van God proeft. En als zij deelnemen aan het katholieke leven, nemen ze het geheel van de gewoonten over. Zij hebben minder behoefte zelf een 'pakket' samen te stellen. Daarbij moeten we ons wel realiseren dat jongeren niet graag een uitzonderingspositie innemen. Als wij hen de kans bieden in grotere verbanden leeftijdsgenoten te ontmoeten - dichtbij en veraf - blijkt een deel van hen kerkelijk betrokken.

Door de opvolgende generaties heen is wel de vanzelfsprekende bekendheid met het geloof en de beelden waarmee wij daarover spreken aan het vervagen. In het Bisdome Magazine van mei 2015 geeft rector Norbert Schnell het voorbeeld van enkele priesterstudenten die één dag na Sinterklaas de kerstboom al aan het optuigen waren. De Adventstijd was totaal niet in beeld!

Één ding hebben alle generaties gemeen: de katholieke wijze van geloven is niet een cognitief geloof dat veel woorden gebruikt. Ook niet zozeer een ethische aangelegenheid. Het vertrekt allereerst vanuit de *ervaring van een mysterie* waarmee we in aanraking komen. God laat zich kennen in de rijkdom van het leven. Dit tekort aan woorden heeft mogelijk ook de vorige generaties parten gespeeld bij de overdracht van hun geloof aan jonge mensen.

Deze wijzigingen in de geloofsbeleving en de kerkelijke omgeving vragen om een aanpassing van de aanpak op het vlak van de catechese.

Van catechese naar geloofsvorming

We gaan er bijna vanzelfsprekend vanuit dat mensen de 'huismanieren' van de katholieke wel kennen, maar onder de leeftijdsgrens van 45 jaar mag men dat niet meer veronderstellen. Dat betekent dat catechese - geloofsvorming of geloofsverdieping – meer dient te zijn dan slechts kennisoverdracht.

Drie elementen

Elk aanbod of programma op het terrein van geloofsvorming zal in de komende jaar drie elementen omvatten.

- Het gaat erom een gelegenheid te bieden *geloof* samen met andere belangstellenden en gelovigen te *beleven*. Bijvoorbeeld in de vorm van stilte, pelgrimage, gebed, liturgie of zang.
- Er wordt *informatie/toelichting* aangeboden. Men verneemt hoe christenen dergelijke ervaringen onder woorden brengen en in het perspectief van het geloof plaatsen.
- Tot slot wordt er op een of andere wijze samengesproken over de *vertaling* van 'deze katholieke interpretatie en de daarbij behorende *christelijke houding*' in het eigen *handelen* van elke dag voor mensen uit de eigen kring en anderen.

Van programmagerichtheid naar begeleiding van doelgroepen

De tijden zijn gekanteld. Hedendaagse ouders - en ook jongere onderwijskrachten - komen bij de voorbereiding van kinderen op doop en eerste communie voor het eerst persoonlijk in contact met de Katholieke Kerk. Voelen zij zich deel van de gemeenschap van katholieken?

We constateren wel dat er bij de basisscholen een bereidheid leeft mee te werken aan het zoeken naar nieuwe wegen van geloofsoverdracht.

Gelet op die achtergrond en onze voorgenomen beleidskeuzes is het van belang:

- hen een programma aan te bieden dat hen enerzijds opneemt in de gemeenschap en in contact brengt met andere ouders;
- hen een eerste kennismaking biedt met het geloof op basis van genoemde drie elementen (beleven, informatie, handelen).

Deze aanpak kan het beste gerealiseerd worden in grotere gehelen (gezamenlijke ontmoeting, evt. gezinsmiddag), met gebruikmaking van moderne media. (digitale nieuwsbrieven, facebook, groepsapp) en inspeland op lokale evenementen en feesten.

Van pastores vraagt het een band aan te gaan met een kerngroep van gezinnen en op basis van hun vragen samen met hen een programma voor te bereiden, waardoor ook andere belangstellende gezinnen zich uitgenodigd voelen.

Inzet en medewerking van het St. Franciscuscentrum

Tot slot wil het team gebruik maken van deskundigheid en kwaliteiten van mensen van buiten. Wij zouden onszelf overschatten wanneer we in de drukte van dag nog ruimschoots te tijd vonden ons te specialiseren op alle thema's en kundigheden die nodig zijn voor de catechetische parochieopbouw. Daarom willen we het programma voor geloofsvorming in samenspraak met het St. Franciscuscentrum aanvullen. We stellen het op prijs, dat de begeleiders van het St. Franciscuscentrum bereid zijn om hun activiteiten aan te bieden in het Samenwerkingsverband.

4. ELEMENTEN TOT OPBOUW VAN DE GEMEENSCHAP VAN GELOVIGEN BOVEN DE SCHELDE

De teruggang in het aantal gelovigen gaat vaak samen met een gevoel van teleurstelling. Meerdere mensen missen de gezamenlijke beleving van hoogfeesten en het bindende karakter dat daarvan uitging. Dat is niet zo vreemd, want de beleving deel te zijn van een grotere groep mensen die eensgezind het geloof handen en voeten wil geven voelt goed. Opmerkelijk is het dan dat het samengaan in een groter verband Boven de Schelde voor velen minder vanzelfsprekend is. Men kiest er liever voor het hoofdaccent te leggen op de plaatselijke bekende groep gelovigen ook al wordt die steeds kleiner.

Tegelijk zien we jonge ouders die in de auto stappen om samen met andere ouders (en kinderen) hun verlangen naar geloof te beleven, stil te staan bij wat hen in het leven overkomt en te luisteren naar hoe de christelijke traditie dit alles onder woorden brengt.

In die zin is naast geloof 'gemeenschap' de tweede 'poot' waarop we staan. In de komende jaren willen we daarom meer aandacht schenken aan wegen die het mogelijk maken elkaar Boven de Schelde te ontmoeten en samen geloof te delen. We hebben elkaar op meerdere manieren nodig om ons zo voor te bereiden op de toekomst. Het wordt een zoektocht naar samenwerking, uitwisseling en het opbouwen van verbanden.

Naast samenwerking die bijna vanzelfsprekend ontstaat langs de weg van de geleidelijkheid, zoals bij de voorbereiding op doopsel, eerste communie en eucharistie, is het dus belangrijk ook *meer structureel* de gemeenschapsoptie in te ordenen in beide parochies.

De samenwerking in clusters t.b.v. het komen tot een evenwichtige verdeling van aanvangstijden was allereerst gericht op de efficiënte inzet van voorgangers en langer waarborgen van vieringen in het weekend. Maar anderzijds was het tegelijk een eerste aanzet de samenwerking met naburige kernen meer structureel vorm te geven en in die zin een stap in de opbouw naar één gemeenschap Boven de Schelde. Een en ander vraagt nog nadere doordinking.

Het gaat om vier clusters:

De Damiaanparochie Noord: Haamstede, Zierikzee en Goes;

De Damiaanparochie West: Lewedorp, 's-Heerenhoek en Heinkenszand;

De Damiaanparochie Zuid: Ovezande, Kwadendamme en Hansweert;

De Mariaparochie: Vlissingen en Middelburg.

Samenwerking en afstemming van pastorale en liturgische activiteiten

In dit kader is er ook aan de hand van een praatpapier gesproken over 'pastoraatsgroepen' met heel wisselende reacties. De reacties waren niet direct tegen het samenwerken gericht, als wel tegen het vormgeven van de pastorale aandacht in een extra (pastoraats)groep.

Meerdere kernen gaven aan dat zij de pastorale aandacht op een andere wijze hadden georganiseerd door bijv. de parochiekerncommissie uit te breiden met toehoorders vanuit de pastorale en liturgische groepen.

Nader beraad heeft geleid tot andere wegen met hetzelfde doel voor ogen. In Deel II komen we daar in de paragraaf 'De onderlinge betrokkenheid versterken.' graag op terug.

Onze band met gelovigen in zorgcentra, met katholieken uit andere landen, en met toeristen

Naast de gewone pastorale werkzaamheden op het gebied van diaconie, catechese en liturgie hebben we als geloofsgemeenschap ook zorg voor een aantal bijzondere groepen mensen die om verschillende redenen onze aandacht vragen. In zeker zin kan hier gesproken worden van 'categoriale zorg'. We duiden ze hieronder aan.

Betrokkenheid bij verzorgings- en verpleeghuizen

Al in oktober 2014 boog het pastorale team zich over de vraag op welke wijze zij met kleine inzet toch een bijdrage konden leveren aan het contact met parochianen in zorgcentra. Daarnaast zijn er enkele groepen en pastores die eenmaal per maand de communie thuis brengen.

In een aantal zorgcentra vinden vieringen plaats: geloof en leven worden 'ter plaatse' gevierd. Aldus wordt het contact met de parochianen die in de zorgcentra wonen, gelegd en onderhouden in 'dienen en vieren'.

Pastoraal werk(st)ers en geestelijk verzorg(st)ers die werkzaam zijn in de zorgcentra (ook vanuit de Protestantse Kerk Nederland) hebben regelmatig overleg met elkaar over de pastorale, catechetische en liturgische activiteiten met ouderen die wonen in de betreffende zorgcentra. Met betrekking tot genoemde activiteiten is er tevens overleg met de coördinatoren activiteitenbegeleiding.

In dit kader van toerusting van vrijwilligers is het wenselijk in samenwerking met het Franciscuscentrum 1x per jaar een activiteit te ontwikkelen waar deze actieve parochianen elkaar ontmoeten en impulsen krijgen in de wijze waarop zij het contact het beste kunnen verzorgen.

Contacten met katholieken uit andere landen

Mogelijkheden om met diaconale groepen/caritas de contacten met *buitenlandse groepen* en eenlingen uit te bouwen.

Er zijn incidentele en gestructureerde contacten. Ligt dit op de weg van Caritas en diaconale groepen? Vluchtelingenproblematiek zal structureel zijn in de toekomst. Hoe gaat de parochie (pastores en bestuur) prioriteiten leggen op dit terrein?

Toeristenkerken

Van de medewerkers van *toeristenkerken* vernemen we regelmatig hoe inspirerend het is om te zien dat mensen in soms behoorlijke getalen op zondag willen samenkomen om hun geloof te vieren. Men ondervindt medewerking van meerdere kanten.

De organisatie in Domburg verschilt van die in Zoutelande, Dishoek en Vrouwenpolder. Dit hangt samen met het gegeven, dat het in Domburg een kapel betreft (genoemd naar St. Willibrord) waarin elk weekend een viering is (in de zomer gedurende twee maanden op zondag). Ook in Haamstede is er twee maanden van het jaar sprake van een toeristenkerk.

Ontmoetingen in het Bisdom van Breda

De betrokkenheid op elkaar rondom de bisschop van Breda zal in de toekomst ook tot uiting komen door deelname aan diocesane ontmoetingen en het ontmoeten van andere katholieken rondom bezinning en geloofsvorming. Voor een deel wordt dit thans al in praktijk gebracht.

Andere vormen van onderlinge communicatie

We willen de mogelijkheden onderzoeken om vieringen weer te geven via TV en andere media. Nader onderzoek zal kunnen uitwijzen welke vorm het best passend is. Criteria zijn daarbij enerzijds het aantal mensen dat bereikt wordt en anderzijds de omvang van de kosten voor de kijker en voor de parochies.

5. LEVEN EN VIEREN VANUIT EEN CHRISTELIJKE OVERTUIGING

De grondslag van de vierende gemeenschap

Nadat de volgelingen van Jezus van de eerste schrik bekomen waren, spraken zij met elkaar, en met nieuw gedoopten, veel over wat het christelijk leven inhield. Dat deed men ook in termen die gebruikt werden bij de rituelen in de tempel. Een priester ontving altijd van de gelovige een offergave, bijvoorbeeld een lammetje of tortelduiven. Hij gaf het aan God als dank voor het leven. Zo werd het leven steeds verbonden met zijn Schepper.

Maar Christus vroeg geen offers, hij vroeg zijn leerlingen *met heel de eigen persoon God te dienen*. Volgens Marcus zegt Jezus zelf: 'Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel, geheel uw verstand en geheel uw kracht.' Anders gezegd: met geheel je persoon en je leven. (Mc 12,30)

Paulus schrijft daarom naar de christenen van Rome: 'Ik vermaan u, broeders, ... uzelf aan te bieden als een levend heilig aan God welgevallig offer.' (Romeinen 12,1) Paulus schrijft zelfs dat wij een 'priesterlijk' volk zijn. Niet een volk van priesters, maar een volk dat deze grondtrek *'het beschikbaar zijn voor mens en wereld en hen zo bij God te brengen'* als opdracht ziet.

Eucharistie

Deze ontvangende en dienstbare houding zien wij in essentie terug bij het vieren van de eucharistie. Als de voorganger, vooraf aan het grote dankgebed, het brood en de beker in de hand neemt zegt hij: *'Gezegend zijt Gij Heer, God van al wat bestaat. Uit Uw milde hand hebben wij het brood ontvangen. Aan U dragen wij op de vrucht van de aarde, en het werk van onze mensenhanden. Maak het voor ons tot brood van eeuwig leven.'*

Met de woorden die Jezus zelf gebruikte op die laatste avond, wordt daadwerkelijk heel ons leven en handelen met Hem verbonden.

En door te eten van dit brood worden we werkelijk één met Hem. We worden deel van de gemeenschap. Een gemeenschap die men al eeuwenlang het Lichaam van Christus noemt. Een groep van christenen met ieder zijn eigen bijdrage en met Christus aan het hoofd.

Deze dubbele beweging *'het aanreiken van ons eigen leven'* en het *terugontvangen - in eenheid met Christus* - is kernlijn van de eucharistie.

Tot slot worden de gelovigen weer de wereld ingezonden. Als er een diaken is, is hij degene die het volk toezingt: 'Gaaf nu allen heen in vrede, alleluja.' Omdat deze verwoording weinig zegt over het missionaire karakter, heeft de paus in 2005 enkele alternatieve teksten toegevoegd zoals:

- Gaaf in vrede, om met uw leven de Heer eer te brengen.
- Gaaf heen om het evangelie van de Heer te verkondigen.

En het volk beaamt dit met: 'Wij danken God.'

Woord- en communieviering in het verlengde van de eucharistie

Wanneer gelovigen dan samenkomen om op een ander moment - na de eucharistie - de bewaarde gaven thuis of in een woord- en communieviering te delen, dan herhaalt men niet de dubbele beweging, maar bouwt men voort op wat geweest is. Dat is ook herkenbaar in de gebeden en de opbouw van de woord- en communieviering.

Zo vormt de eucharistie het centrum, met daar omheen woord- en communievieringen. Dat is het bouw materiaal waarmee het huis van levende stenen wordt opgebouwd.

Beiden verstevigen de onderlinge band over grenzen van plaats, tijd en dood heen. Het brengt ons samen lokaal, maar tegelijk als gemeenschap Boven de Schelde, en tegelijk met zovele anderen elders in Bisdom en wereld.

Vertaling in rooster van weekendvieringen

Zoals we aangaven is de eucharistieviering de plaats waar de katholieke gemeenschap zich verzamelt rond Christus en zich zo ook verbindt met alle andere christenen die op andere plaatsen ditzelfde doen. Dat betekent dat het belangrijk is - als het kan - samen te komen in een eucharistie.

Dat was ook een van de redenen van het team het initiatief te nemen om - in overleg met kernen en bestuur - de aanvangstijden van de weekendvieringen meer evenwichtig te verdelen. Één van de redenen, want de eerste aanleiding was het belang van de efficiënte inzet van pastores. Een derde reden ligt in de nabije toekomst. Als nl. een emeritus geen bijdrage meer kan leveren kan men - dankzij de wijzigingen - alsnog samenkomen in een viering, zij het dan in de vorm van een woord- communieviering.

In Deel II treft u een basisschema aan voor de komende tijd. Het geeft een indruk hoe het team in de komende tijd de vieringen - samen met emeriti, gepensioneerden en evt. leden liturgiegroepen - denkt te verzorgen.

Ontmoeting na de viering

Om het gemeenschapskarakter van ons samenkomen in de liturgie te benadrukken streven we - pastorale beroepskrachten - ernaar om in iedere parochiekern éénmaal per maand na afloop van de viering samen koffie te drinken. De voorganger (in deze situatie bij voorkeur de contactpastor van de betreffende parochiekern) heeft dan geruime tijd om aanwezig te zijn. Dan is er gelegenheid om elkaar te ontmoeten, een vraag te stellen en te beantwoorden, nadere afspraken te maken voor verder contact en overleg.

Vieren en ontmoeten zonder kerkgebouw

Nu de katholieke kerk in Rilland aan de eredienst is onttrokken, wordt er door het team samen met de katholieke bewoners gezocht naar mogelijkheden nog steeds bijeen te komen om elkaar te ontmoeten en het leven te vieren.

Voor het team is het de aanleiding ervaring op te doen in het omgaan met een gemeenschap zonder kerkgebouw. Om die reden vindt u hier een korte beschrijving van de huidige stand van zaken.

Naar vieringen in andere plaatsen

Een deel van de kerkgangers uit Rilland zoekt nu naar andere plaatsen waar zij kunnen aansluiten. Zo gaan enkelen naar Hansweert. Anderen naar Goes, Bergen op Zoom of Hoogerheide.

Maar enkelen beschikken niet over eigen vervoer of zijn moeilijk ter been. Taxi of meerijden met een medeparochiaan wordt door (oudere) mensen vaak niet als oplossing gezien. Zij willen een ander niet tot last zijn. Zo ontstond het initiatief voor huiskamervieringen.

Huiskamervieringen

Als alternatief voor het bezoeken van kerkdiensten in de regio worden (als experiment, in een onregelmatig ritme) huiskamervieringen gehouden. Bij gelovigen thuis komt men samen om het geloof te beleven en te vieren in een dienst van woord en gebed of een dienst van woord en communie. Dit heeft in het voorjaar van 2016 drie keer plaatsgevonden.

De betreffende viering wordt gehouden volgens het liturgisch schema van het Directorium. De samenzang wordt door de aanwezigen goed ondersteund.

Nu de situatie in Rilland erg veranderd is, willen we opnieuw in gesprek gaan met de katholieke bewoners van Rilland. Hoe beleven zij de veranderingen en kunnen zij elkaar in hun geloofsbeleving ondersteunen, ieder vanuit haar/zijn eigen ervaring?

Andere vormen van gebed

Het gebedsleven kent in onze kerk meerdere vormen. In het weekend vieren we de eucharistie of sluiten bij een vorige eucharistie aan in de vorm van een woord-communieviering. Op andere momenten bidden we bijvoorbeeld het rozenkransgebed of ontvangen de kinderen van de plaatselijke basisschool. In de twee bijbelkringen van de Mariaparochie wordt het Getijdengebed gepraktiseerd.

6. DE DIACONALE OPDRACHT

Heel begrijpelijk gaat er in deze tijd van verandering veel aandacht naar de noodzakelijke samenwerking in eigen kring (Boven de Schelde) en de voortgang van vieringen. Maar het zou niet passen bij ons geloof wanneer we alleen naar binnen gericht bezig zijn.

Het leven van de katholieke gemeenschap kent twee bewegingen: *een beweging naar binnen* in contact met de Bron en het verstevigen van de onderlinge verhoudingen. En *een beweging naar buiten*:

- die zichtbaar wordt in de wijze waarop wij in de samenleving staan en in ons doen en laten op eigentijdse manier getuigen van ons geloof;
- die handen en voeten krijgt in onze solidariteit met armen en vluchtelingen, zieken en eenzame mensen ongeacht hun achtergrond, ras of identiteit.

Deze opdracht is in beide parochies al lange tijd ter hand genomen door de verantwoordelijken voor de Caritasinstelling en andere actieve parochianen. Zo kennen we Boven de Schelde schuldhulpverlening, contact met en zorg voor 'aanlopers' op de pastorieën, distributie van kerstpakketten, inzet voor Vasten- en Adventsactie, enz. De lijst kan men uitbreiden met nog veel andere initiatieven.

Het is Paus Franciscus die ons allen uitnodigt *meer werk te maken van juist dit deel van onze roeping*. Hij wijst daarbij over de grenzen van onze christelijke gemeenschap heen. Franciscus spreekt graag over de aarde als één huis waar alle mensen het recht hebben veilig te wonen. Hij nodigt ons in Evangelii Gaudium (2013) uit om los te komen uit onze comfortzone.

Deze concrete inzet voor een betere, meer leefbare wereld is volgens ons de meest adequate manier om te evangeliseren.

De grondslag voor deze solidariteit met zwakkeren vinden we bij God die ongelijkwaardheid wil uitbannen en vraagt om bijzondere zorg voor hen die achtergesteld worden. Maar ook Jezus citeert niet voor niets de woorden van de profeet Jesaja aan het begin van zijn openbare leven: De Geest 'heeft mij gezonden om aan armen de Blijde Boodschap te brengen, aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken, en aan blinden, dat zij zullen zien; om verdrukten te laten gaan in vrijheid ...'

De diaconale opdracht die voorheen in politieke partijen, stands- en vakorganisaties, en door broeders en zuster werd gerealiseerd, zullen we in een moderne vorm moeten terugplaatsen in het parochiële leven, met alle beperkingen die daarbij gelden. Vaak zal dat gebeuren door aansluiting te zoeken bij bestaande (oecumenische of maatschappelijke) initiatieven. Daarnaast: kunnen krachten gebundeld worden door de Caritasinstellingen van de twee parochies jaarlijks bijeen te brengen.

Solidariteit met wie?

Tot wie zouden wij ons als gemeenschap Boven de Schelde moeten richten? In onderzoeken deelt men hen in drie grote groepen:

- de *materiële armen* vanwege nood aan inkomen of onzekerheid over voldoende inkomen;
- maar ook *eenzame mensen* mogen we rekenen onder de armen: bejaarden, zieken, mensen met psychische problemen, vluchtelingen verstoken van een goede woon- en verblijfplaats en ex-gevangenen;
- en tenslotte *mensen zonder levenszin*.

Uit de beschrijving is op te maken dat het om méér gaat dan een laag inkomen. Het gaat evenzeer om achterstelling en minder kansen op terreinen als: arbeid, huisvesting, onderwijs, enz.

Werken aan een diaconale kerk Boven de Schelde

Eigen mogelijkheden: naastenliefde

Binnen de Damiaan- en Mariaparochie willen we de overtuiging levendig houden dat de diaconie een wezenlijke opdracht van de christelijke gemeenschap is. Dat bereiken we allereerst door in het *vierend* samenkomen onze betrokkenheid op de mens in nood op te nemen. Al *overwegend* en *biddend* kunnen we getuigen van onze solidariteit bij samenleving en wereld.

Ook bij elke vorm van *geloofsvorming* is het vanzelfsprekend om naast het onder woorden brengen van ons geloof altijd stil te staan bij de concrete vertaling daarvan in ons doen en laten en daadwerkelijk daarin stappen te zetten.

Dat is minder ingewikkeld dan we misschien denken. Voor ieder van ons ligt nl. de naastenliefde binnen eigen bereik. De goede wil om *jezelf tot naaste* te *maken* van een mens in nood, vraagt niet om een structuur of organisatie. Je kunt het elke dag beoefenen.

Werken aan verandering van structuren

Het aandacht hebben voor mensen in de knel en het lenigen van onmiddellijke nood is dus zeker waardevol en een eerste begin van een bewuste houding. Het maakt je op een vanzelfsprekende manier bewust van het christen-zijn.

Maar inzicht opbouwen in de omstandigheden en zo mogelijk iets doen aan de oorzaken is een tweede belangrijke stap. In die zin zijn beide aandachtspunten van belang want 'oog in oog' staan met een mens in nood voorkomt dat rapporten en andere signalen ons hart niet raken. En een meer structurele aanpak kan voorkomen dat bestaande onrechtvaardige verhoudingen alleen maar bevestigd worden.

Hoe gaan we verder?

Het is de opdracht van de twee Caritasinstellingen én de diaconale werkgroepen in de Maria- en Damiaanparochie *gezamenlijk* nader stil te staan bij de concrete koers die men op dit terrein voor de gehele gemeenschap Boven de Schelde wil ontwikkelen. Dat kan via het gezamenlijk stilstaan bij de achtergronden van de diaconale houding evenals het gezamenlijk kennis nemen van ontwikkelingen in de samenleving boven de Schelde op het vlak van armoede, vluchtelingen, enz. en het gezamenlijk publiceren van wat de parochies ondernemen.

7. OECUMENE

In het samenwerkingsverband wordt een breed scala aan christelijke kerken en gemeenschappen van overwegend reformatorische gezindte aangetroffen. Variërend van de oecumenisch gezinde Protestantse Kerk Nederland tot de – wat genoemd wordt – de 'zwarte' christelijke gemeenschappen die minder die gezindheid hebben, soms ook naar hun reformatorische broeders en zusters van de PKN.

In alle parochiekernen Boven de Schelde worden min of meer levendige contacten onderhouden met vooral de PKN. Over het algemeen beperken die zich tot het houden van vieringen, met name tijdens de Week van de Eenheid in januari maar bijvoorbeeld ook tijdens de Vredesweek in september. Hier en daar worden ook – met Kerstmis – maaltijden gehouden vanuit een oecumenisch motief (diaconie). Er zijn frisse impulsen tot geloofsverdieping: pelgrimswandelingen in de 'Zak van Zuid Beveland' en het PKN-initiatief in Noordwelle om daar in het 'kerkje Kloosterwelle' een retraitecentrum uit te bouwen, geschoeid op het abdijleven. (Officieel door PKN aangewezen als 'pioniersplek')

Deze activiteiten en contacten worden voortgezet en uitgediept. Belangrijk is om in diaconaal opzicht mee- en samen te werken bij de opvang van vluchtelingen en daartoe ook initiatieven te ontwikkelen.

8. BESTUURLIJKE INSTRUMENTEN OM GENOEMDE DOELSTELLINGEN TE REALISEREN

Er is een historisch gegroeid verschil tussen de H. Mariaparochie en de H. Pater Damiaanparochie wat betreft de bestuurlijke structuur. Waar de Mariaparochie vanaf de fusie in 2010 één bestuur heeft gekend zonder afzonderlijke parochiekerncommissies heeft de Damiaanparochie zich vanuit een IPV-traject ontwikkeld tot een gefuseerde parochie met één bestuur en – voor iedere parochiekern – een eigen commissie.

Meting vitaliteit en zelfdragendheid in de Damiaanparochie

In de visie van Boven de Schelde nemen de lokale geloofsgemeenschappen een belangrijke positie in. Sleutelwoorden als 'vitaal' en 'zelfdragend' zijn van toepassing. Dat wil zeggen dat elke parochiekern voor de opdracht staat te zorgen voor '*voldoende middelen*' en '*voldoende vrijwilligers*' om de basistaken in het eigen deel van de parochie te kunnen uitvoeren. De betrokkenheid op het pastoraat, de vrijwilligers, de financiën en de gebouwen wordt – op deze wijze – zo laag mogelijk in de organisatie gelegd.¹

Om een goede uitvoering te realiseren werden de parochiekerncommissies in het leven geroepen met name in de H. Pater Damiaanparochie. Het is mogelijk dat twee of meer parochiekerncommissies samen optrekken, stelt het startdocument. In de praktijk zien we dat wat betreft Hansweert en Rilland respectievelijk Haamstede en Zierikzee sprake is van één commissie die twee kerkplekken onder haar hoede heeft of had (de kerk in Rilland is gesloten).

Elke parochiekerncommissie staat voor belangrijke uitvoerende taken t.a.v. het *beheer*, het *verwerven van inkomsten* en de *opbouw van de gemeenschap*.

Het bestuur verzorgt daartoe jaarlijks een evaluatie per parochiekern. Daartoe heeft zij een eenvoudig meetinstrument ontwikkeld. Naast Kaski-gegevens geeft de toetsing een beschrijving van veranderingen met betrekking tot:

¹

Notitie: De organisatorische inrichting van het samenwerkingsverband Boven de Schelde pg 3

- geloofsbetrokken activiteiten;
- vrijwilligers en samenwerking;
- financiën;
- gebouwen;
- en een samenvatting van het gesprek van de parochiekern met een afvaardiging van het parochiebestuur.

In de praktijk blijkt het instrument gecombineerd met de jaarafrekening en balans per locatie een goed instrument om *de vinger aan de pols* te houden.

Bovendien stellen wij voor de taak 'opbouw van de gemeenschap' uit te breiden met de taak '*en mede te werken aan de opbouw van de katholieke gemeenschap Boven de Schelde.*'

Geen instrument t.a.v. het bepalen van kerksluiting

Het is echter geen instrument waarmee het bestuur c.q. pastoresteam een uitspraak kan doen t.a.v. het gebruik van een of meerdere kerkgebouw(en) in de toekomst. Daartoe zou allereerst een pakket aan criteria vastgesteld dienen te worden, evenals een procedure t.a.v. de besluitvorming.

Welke kerk(en) aangewezen worden hangt af van de criteria die men meer of minder valide vindt. Het pastoraal team komt – na overleg met het vicariaat – tot de volgende omschrijvingen:

- a. Vitaliteit, niet alleen van de parochiekern, maar ook in de toekomst van de parochie als geheel. (Hiertoe dienen de Kaski-cijfers van de voorbije drie jaar te worden geanalyseerd.)
- b. Centrale ligging van de parochiekerk(en) ten opzichte van de andere kernen in de parochie en in verband met het samenwerkingsverband 'Boven de Schelde'.
- c. De mogelijkheid tot het vieren van typisch parochiële vieringen zoals Paastriduüm, Eerste Communie, Vormsel, Damiaanviering enz..
- d. De representativiteit van onze rooms katholieke gemeenschap in een overwegend protestantse omgeving.
- e. Vormt de betreffende kerk een gemeenschapsfactor?
- f. Representativiteit en uitstraling van het kerkgebouw.
- g. Goede liturgische ruimte voor het vieren van de Eucharistie.
- h. Voldoende ruimte voor nevenactiviteiten.
- i. Mogelijkheden om op weekdays Eucharistie te vieren en geregelde openstelling voor gebed (dag/Mariakapel).
- j. Geschikt om de gehele parochie te kunnen ontvangen in de liturgie bij Parochievieringen zoals Paastriduüm en de Damiaanviering.
- k. Voor de langere termijn de centrale, bindende plaats van de parochie. Uiteindelijk – als het ooit zover zal komen – de laatste kerk van de parochie voor de katholieke eredienst.
- l. Kerk of parochie met een historisch verleden.
- m. Voor de parochie als geheel een te onderhouden kerk.

Totaal Schouwen Duiveland	Zee H'stede	Parochianen 2011	2.320	6.985	2.018	1.917	1.329	797	691	14.909	13.460	11.174	10.496	10.316	100%
		Percentage 2014	66,6%	1.436	721	2.157	1.940	1.317	1.254	589	717	14.849	10.496	10.316	100%
Totaal Schouwen Duiveland	Goes / Rilland H'weert	Huishoudens 2014	721	4.965	1.220	900	794	656	435	421	9.391	1,58	2.513	27%	
		Omvang hsh	2,86	1,21	2,46	2,20	1,76	1,78	1,36	1,70	1,58	2.513	27%		
Totaal Schouwen Duiveland	Goes / Rilland H'weert	Huishoudens 2015	688	756	1.215	880	783	635	432	386	3.723	4.146	1,28	1,34	
		Omvang hsh	3,14			2,20	1,68				3.723	4.146	1,28	1,34	
Totaal Schouwen Duiveland	Goes / Rilland H'weert	Huish met pb	232	756	180	480	301	266	210	148	447	475	12%	11%	922
		Aantal in %	34%			55%	38%				12%	11%			
Totaal Schouwen Duiveland	Bijdrage pb 2014	2014	35.211	95.677	23.049	56.421	39.678	35.598	25.485	21.761	297.668	66.697	69.508	136.205	
		2015	35.308	98.248	21.076	56.028	34.229	36.825	24.755	20.603	291.764				
Totaal Schouwen Duiveland	Totaal Bevel van '14	2014	35.308	98.248	21.076	56.028	34.229	36.825	24.755	20.603	291.764	66.697	69.508	136.205	29%
		Totaal BVS	469.083												
Totaal Schouwen Duiveland	Vrijwilligers 2011	2011	1175?	211	95	180	154	175	?	8?	815				
		2013	163	151	60	215	155	125	115	68	889				
Totaal Schouwen Duiveland	2014	2014	162	152	40	117	153	165	110	67	804				
		2015	157			112	142		115						
Totaal Schouwen Duiveland	Koorleden 2013	2013	19	70	18	100	53	45	47	32	365				123
		2014	13	52	10	75	32	20	27	26	242				53
Totaal Schouwen Duiveland	Koorleden 2014	2014	20	65	15	57	58	55	46	31	327				117
		2015	18	52		56	48		30	25	190				57
Totaal Schouwen Duiveland	Koorleden 2015	2015	18	52		56	48		30	25	190				57
		% totale gmp	0,97%	1,08%	0,50%	2,88%	4,15%	4,72%	7,76%	4,32%	2,20%	0,78%	1,04%	0,92%	

Totaal Schouwen Duiveland	67?	17	3	16	11	4	4	2	6	4	108?	23	1	28	16	7	12	6	93	5	21	2	15	38	Totaal Walcheren
		2011	2013	2014	2015	2011	2013	2014	2015	2011	2013	2014	2015	2011	2013	2014	2015	2011	2013	2014	2015	2011	2013	2014	
Z'zee	H'stede	Doopseel	2011	6	10	1	3	16	11	6	2	4	2	3	4	6	3	29	22	15	9	23	27	35	15
			2013	6	10	1	3	16	11	6	2	4	2	3	4	6	3	29	22	15	9	23	27	35	15
Z'zee	H'stede	Communie	2011	108?	23	1	28	16	7	12 <td>6</td> <td>93</td> <td>5</td> <td>21</td> <td>2</td> <td>15</td> <td>38</td> <td>29</td> <td>22</td> <td>15</td> <td>35</td> <td>27</td> <td>38</td> <td>15</td>	6	93	5	21	2	15	38	29	22	15	35	27	38	15	
			2013	-	12	-	13	16	9	5	65	11	18	21	5	7	11	29	22	15	35	27	38	15	
Z'zee	H'stede	Vormseel	2011	59	8	1	24	19	-	7	12	59	1	12	4	6	12	4	12	4	12	13	16	12	8
			2013	-	2	-	19	37	-	-	-	-	70	6	12	4	16	12	4	16	12	13	16	12	8
Z'zee	H'stede	Huwelijk	2011	16	3	-	3	2	1	3	12	2	2	1	147	91	101	65	147	11	15	26	46	30	47
			2013	-	1	-	1	-	1	1	3	3	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Uitvaarten	2011	168?	74	3	14	16	13	9	18	147	11	15	26	46	30	47	147	11	15	26	46	30	47
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Goes	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Heinke ns-zand	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Heeren- hoek	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Kwaden- damme	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Ove- zande	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Lewe- dorp	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Bevelanden	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Middel- burg	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Vlis- singen	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47
Z'zee	H'stede	Totaal Schouwen Duiveland	2011	15	25	6	18	-	6	7	25	15	35	27	38	15	35	27	38	15	35	27	38	15	
			2013	14	23	6	14	28	7	10	3	8	91	17	29	21	15	26	46	30	47	26	46	30	47

Uitsplitsing aantal parochianen Hansweert respectievelijk Rilland: 1.141 en 562 (totaal: 1.702); 67% en 33%

2015
2013 en 2011
2011
Bronnen:

Brief Bisdom van Breda d.d.
Kaski formulieren via secretaris
Rechtstreeks van parochiekernen

Aantal paro- chianen 2014 of '15	2013				2014				2015				2016				Index
	za 2/3	zo 3/3	za 9/3	zo 10/3	za 8/3	zo 9/3	za 15/3	zo 16/3	za 7/3	zo 8/3	za 14/3	zo 15/3	za 12/3	zo 13/3	zo 19/3	zo 20/3	
Lewdorp	717	71	79	10,46%	92	70	11,30%	70	43	70	7,88%	7,88%	26	55	22	47	10,46%
	1.397	117	121	8,52%	98	92	10,77%	111	95	78	6,19%	6,19%	86		158	8,73%	8,73%
	1.980	82	53	112	65	7,88%	68	59	52	68	6,54%	6,54%	171	65	81	75	9,90%
	4.094																
	593	78	89	14,08%	79	80	13,32%	?	82	130	8,80%	8,80%	47	141		15,85%	15,85%
Overzande	1.165	90	110	8,58%	80	120	8,58%	80	75	130	8,80%	8,80%	80		125	8,80%	8,80%
	1.141	70	70	6,13%	75	70	6,35%	70	44	?	3,86%	3,86%	48	55		4,51%	4,51%
	562	39	19	5,16%	11	20	2,76%	17	31		4,27%	4,27%				0,00%	0,00%
	3.461																
	6.000	122	192	59	202	146	84	159	67	130	3,63%	3,63%	56	130	109	230	4,38%
Goes	1.436	124	107	8,04%	85	101	6,48%	101	124	95	7,63%	7,63%	49	85		225	12,50%
	721	64	63	8,81%	49	40	6,17%	46	55		7,00%	7,00%				0,00%	0,00%
	8.157												349	549	408	860	
	10.316																
	Vlissingen	5.564	148	250	3,58%	148	160	2,77%	137	130	2,40%	2,40%	110		227	3,03%	3,03%
Middelburg	4.752	172	89	2,75%	142	122	2,78%	115	109	2,36%	2,36%	80		198	2,93%		425